

Marea Neagră ca laborator normativ: utilitatea și limitele experimentului de gândire în analiza securității maritime

Studiu de caz asupra României, 2022–2026

Autori: Amiral (rtr) PhD Aurel Popa și Contraamiral de flotilă (rtr) PhD Sorin Learschi
Forumul Securității Maritime/Clubul Amiralilor – contact@forumulsecuritatiimaritime.ro

Rezumat

Lucrarea pornește de la un set de scenarii speculative privind securitatea maritimă și le supune unui test metodologic: în ce condiții un experiment de gândire (Gedankenexperiment) produce cunoaștere verificabilă în studiile de securitate și când rămâne o figură retorică. Am aplicat criteriile contrafactualului riguros formulate de Fearon și de Tetlock și Belkin asupra a patru scenarii referitoare la bazinul Mării Negre: dispariția ordinii juridice maritime, regimul Convenției de la Montreux, dilema securității într-un bazin închis și sabotajul cu autor necunoscut asupra infrastructurii submarine. Rezultatele contrazic parțial intuițiile de pornire. Suprimarea poliției navale nu oprește comerțul global, ci îi redistribuie costurile prin prime de asigurare, rerutare și convoiere, așa cum arată Golful Aden după 2008 și Marea Roșie după 2023. În Marea Neagră, securitatea a fost produsă istoric prin restricționarea accesului, nu prin libertatea de navigație, ceea ce inversează paradigma grotiană a mării libere. Incidentul din Portul Constanța din 5 iunie 2026 arată că ambiguitatea atribuirii nu provine doar din acțiunea deliberată a adversarului, ci și din sistemele autonome ale partenerilor. Extinderea mandatului Grupului operativ MCM Black Sea la protecția infrastructurii critice submarine, semnată la 8 iulie 2026, oferă un argument empiric — dintr-un caz unic, dar structural greu de derivat din explicații rivale — împotriva modelului lui Hardin și în favoarea guvernantei policentrice descrise de Ostrom. Articolul propune un criteriu de admisibilitate pentru scenariile contrafactice folosite în planificarea apărării, aplicat, în această versiune, atât scenariilor examinate, cât și concluziilor proprii.

Cuvinte-cheie: securitate maritimă; experiment de gândire; analiză contrafactuală; Marea Neagră; Convenția de la Montreux; infrastructură critică submarină; guvernanta policentrică; România.

Abstract

This paper takes a set of speculative scenarios on maritime security and subjects them to a methodological test: under what conditions does a thought experiment yield verifiable knowledge in security studies, and when does it remain a rhetorical device. I apply the criteria for rigorous counterfactuals set out by Fearon and by Tetlock and Belkin to four Black Sea scenarios: the disappearance of maritime legal order, the Montreux Convention regime, the security dilemma in an enclosed basin, and unattributed sabotage of undersea infrastructure.

The findings partly contradict the initial intuitions. Removing naval policing does not halt global trade; it redistributes its costs through insurance premiums, rerouting and convoying, as the Gulf of Aden after 2008 and the Red Sea after 2023 demonstrate. In the Black Sea, security has historically been produced by restricting access rather than by freedom of navigation, inverting the Grotian paradigm. The 5 June 2026 incident in the Port of Constanța shows that attribution ambiguity arises not only from adversary design but also from partners' autonomous systems. The 8 July 2026 extension of the MCM Black Sea Task Group mandate to critical undersea infrastructure protection provides empirical support — from a single case, though one structurally hard to derive from rival explanations — against Hardin's model and in favour of Ostrom's polycentric governance. The paper proposes an admissibility test for counterfactual scenarios used in defence planning, and applies it, in this version, to its own conclusions as well as to the scenarios under review.

Keywords: maritime security; thought experiment; counterfactual analysis; Black Sea; Montreux Convention; critical undersea infrastructure; polycentric governance; Romania.

1. Introducere: de la metaforă la instrument de cercetare

Analiza securității maritime recurge frecvent la scenarii speculative. Autorii imaginează un ocean fără reguli, o strâmtoare închisă brusc, o conductă tăiată de un actor necunoscut, apoi extrag din aceste ficțiuni concluzii despre politica de apărare. Procedul are o îndreptățire veche. Weber¹ considera că judecata cauzală în științele sociale presupune întotdeauna un experiment mental prin care cercetătorul suprimă un element al realității și evaluează cursul probabil al evenimentelor în absența lui. Problema apare la trecerea de la euristică la dovadă. Un scenariu care convinge prin plauzibilitate narativă, nu prin capacitatea de a discrimina între teorii rivale.

Articolul propune patru astfel de scenarii: abolirea ordinii juridice maritime, paradoxul Convenției de la Montreux, dilema securității absolute într-un bazin îngust și vulnerabilitatea infrastructurii submarine. Fiecare se încheie cu o concluzie fermă. Niciunul nu specifică ce observație l-ar putea infirma. Ne propunem două lucruri: să reconstruim aceste scenarii ca ipoteze contrafactuale testabile și să le confruntăm cu evidența acumulată în bazinul Mării Negre între februarie 2022 și iulie 2026.

Astfel, susținem patru teze.

Prima: scenariul „oceanului fără legi” eșuează ca instrument probator, fiindcă antecedentul lui reclamă o rescriere maximală a lumii; înlocuit cu un contrafactual mărginit, el produce o predicție diferită de cea intuitivă, anume redistribuirea costurilor comerțului, nu oprirea lui.

A doua: în Marea Neagră, ordinea de securitate se sprijină pe restricționarea accesului, ceea ce răstoarnă ipoteza liberală a libertății de navigație ca sursă a stabilității.

A treia: resursa rară în conflictul din zona gri nu este forța, ci atribuirea, iar ambiguitatea atribuirii are și surse neintenționate, demonstrate de explozia din Portul Constanța din 5 iunie 2026.

¹Weber, M. (1906). Kritische Studien auf dem Gebiet der kulturwissenschaftlichen Logik. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, 22.

A patra: statele riverane aliate au rezolvat o problemă de acțiune colectivă fără hegemon și fără guvern mondial, ceea ce oferă sprijin empiric modelului lui Ostrom împotriva celui al lui Hardin, cu limitele — și cu ipotezele rivale — pe care le discutăm în secțiunea 7.

2. Metodă: ce poate și ce nu poate un experiment de gândire

Studiile de securitate folosesc contrafactualul în două regimuri distincte. În regim euristic, scenariul servește la generarea de ipoteze și la spargerea rutinei analitice. În regim probator, el funcționează ca substitut al experimentului controlat, imposibil în relații internaționale.

Fearon² arată că argumentele contrafactuale nu sunt un lux speculativ, ci componenta implicită a oricărei afirmații cauzale bazate pe un număr mic de cazuri. Tetlock și Belkin³ formulează criteriile de admisibilitate: claritatea antecedentului și a consecventului, rescrierea minimală a istoriei, cotenabilitatea premiselor (compatibilitatea lor reciprocă, astfel încât niciuna să nu o contrazică pe cealaltă), consistența cu regularități statistice cunoscute, consistența teoretică și capacitatea sau gradul în care o idee, un obiect sau un sistem poate fi transformat într-un proiect, respectiv fezabilitatea și claritatea cu care poate fi planificat.

Un contrafactual⁴ care cere suprimarea simultană a dreptului mării, a marinelor militare, a asigurărilor maritime și a jurisdicției statului de pavilion modifică atâtea variabile încât rezultatul nu mai poate fi atribuit niciuneia. Scenariul devine o alegorie a ordinii, utilă pedagogic, inutilă analitic. Un contrafactual care suprimă un singur mecanism, de pildă escortarea navală pe un singur punct de sugrumare, rămâne evaluabil, fiindcă istoria recentă oferă cvasi-experimente comparabile.

Adoptăm, prin urmare, următorul test de admisibilitate, aplicat fiecărui scenariu din secțiunile 3–6 și, cu același standard, propriilor noastre concluzii formulate în secțiunile 4 și 7. Un experiment de gândire dobândește statut probator dacă îndeplinește trei condiții: specifică antecedentul ca modificare a unei singure variabile; indică cel puțin un observabil care l-ar infirma; identifică un caz analog apropiat în timp și structură. Vom arăta că trei dintre cele patru scenarii trec acest test după reformulare, iar unul nu îl trece în nicio formulare; vom arăta, de asemenea, ce anume ar infirma concret propriile noastre concluzii privind regimul Montreux și guvernanta policentrică.

Baza empirică cuprinde textul Convenției de la Montreux (1936) și al Convenției Națiunilor Unite asupra dreptului mării (1982), comunicate oficiale ale Ministerului Apărării Naționale și ale Guvernului României din iunie și iulie 2026, documente NATO privind protecția infrastructurii critice submarine, rapoarte de analiză publicate între 2024 și 2026 și cronologia incidentelor maritime din bazin. Perioada acoperită se încheie la 1 august 2026.

²Fearon, J. D. (1991). Counterfactuals and Hypothesis Testing in Political Science. *World Politics*, 43(2), pp. 169–195.

³Tetlock, P. E., Belkin, A. (eds.) (1996). *Counterfactual Thought Experiments in World Politics*. Princeton: Princeton University Press.

⁴Termenul desemnează o propoziție ipotetică de forma «dacă antecedentul X, contrar faptelor observate, ar fi fost adevărat, atunci consecventul Y ar fi urmat», folosită pentru a izola efectul cauzal al unei variabile prin comparație cu ceea ce s-a întâmplat efectiv (Fearon, 1991; Tetlock și Belkin, 1996).

3. Scenariul zero reexaminat: „Leviathanul absent”

Scenariul postulează abolirea bruscă a tratatelor, a poliției navale și a dreptului maritim, cu concluzia că schimburile globale se opresc în șaptezeci și două de ore. Cifra nu provine dintr-un model și nu poate fi verificată. Mai grav, antecedentul violează stabilitatea: dacă dispar tratatele, dispare și temeiul juridic al proprietății asupra încărcăturii, al contractelor de navlosire și al asigurării, adică toate mecanismele prin care am putea măsura „oprirea comerțului”.

Putem reformula scenariul într-o formă mărginită: ce se întâmplă cu fluxurile comerciale atunci când, pe un punct de sugrumare determinat, protecția navală devine insuficientă în raport cu amenințarea, restul ordinii juridice rămânând neschimbat? Formulată astfel, întrebarea are două cvasi-experimente recente. Pirateria somaleză din Golful Aden între 2008 și 2012 a produs prime de război, echipe private de securitate îmbarcate, coridoare de tranzit recomandate și convoiere multinațională. Traficul prin Suez nu a încetat. Campania houthi din Marea Roșie, începută la finalul lui 2023, a deviat o parte substanțială a traficului containerizat pe ruta Capului Bunei Speranțe, cu zece până la paisprezece zile suplimentare de tranzit și creșteri abrupte ale navlurilor. Nici de această dată comerțul global nu s-a oprit.

Rezultatul contrazice concluzia scenariului inițial și sugerează o propoziție mai puternică. Ordinea maritimă nu previne perturbarea, ci îi distribuie costurile.⁵ Când protecția publică slăbește, o parte din funcția ei migrează către ordinea privată: Lloyd's fixează prime de risc de război care fac ruta prohibitivă, armatorii rerutează, companiile de securitate maritimă înarmează navele. Diferența dintre o mare guvernată și una neguvernată nu se citește în volumul comerțului, ci în cine plătește pentru risc și cât de repede se transferă costul către consumatorul final.

Bazinul Mării Negre a produs propriul test în iulie 2023, când Rusia a părăsit inițiativa cerealelor. Predicția „oprire” impunea prăbușirea exporturilor ucrainene. În realitate, Kievul a deschis un coridor unilateral pe lângă apele teritoriale ale României și Bulgariei, a acceptat prime de asigurare majorate și a refăcut volumele într-un an. Scenariul zero rămâne astfel util ca ilustrare a dependenței economiei terestre de mare, dar nu îndeplinește niciuna dintre cele trei condiții ale testului de admisibilitate propus în secțiunea 2.

4. Paradoxul Montreux: securitatea prin restricție

Convenția de la Montreux⁶ a împlinit nouăzeci de ani la 20 iulie 2026. Ea conferă Turciei calitatea de administrator al Strâmtorilor și impune puterilor neriverane un plafon agregat de tonaj, un număr maxim de nave prezente simultan, un termen de ședere de douăzeci și una de zile și un preaviz de cincisprezece zile. Submarinele și portavioanele statelor neriverane nu pot tranzita. Articolul 19 permite Ankarei să închidă Strâmtorile navelor de război ale beligeranților, cu excepția celor care se întorc la baza de origine.⁷

⁵Pentru cadrul conceptual al domeniului, v. Bueger, C., Edmunds, T. (2017). Beyond seablindness: a new agenda for maritime security studies. *International Affairs*, 93(6), pp. 1293–1311.

⁶Convenția de la Montreux privind regimul Strâmtorilor, Montreux, 20 iulie 1936.

⁷Convenția de la Montreux (1936), art. 19, privind navele de război ale beligeranților; pentru plafonul de tonaj și termenul de ședere ale puterilor neriverane, art. 18.

La 27 și 28 februarie 2022, guvernul turc a calificat invazia rusă drept război și a aplicat articolul 19, descurajând totodată tranzitul navelor de război ale statelor nebeligerante. Efectul a fost dublu. Pe de o parte, Ankara a plafonat escaladarea navală într-un moment în care sosirea unor grupări aliate ar fi transformat bazinul într-un punct de contact direct între Rusia și NATO. Pe de altă parte, a externalizat sarcina securității maritime către riveranii aliați, fiindcă nici mijloacele de luptă contra minelor ale partenerilor neriverani nu au mai putut intra. Vânătoarele de mine donate Ucrainei de Regatul Unit au rămas blocate în afara bazinului.

Putem descrie această situație ca pe o distorsiune artificială a echilibrului de forțe. Formularea o apreciem ca fiind inexactă. Montreux nu distorsionează un echilibru preexistent, ci îl constituie. Regimul transformă o problemă sistemică de echilibru al puterii într-o problemă de delegare: securitatea regională depinde de preferințele unui singur stat administrator. Riscul real nu este artificialitatea, ci concentrarea deciziei într-un punct politic unic. Analizele publicate în 2026 arată că Ankara a folosit Convenția simultan pentru a sprijini supraviețuirea maritimă a Ucrainei și pentru a-și menține o cooperare gestionată cu Moscova⁸, ceea ce confirmă că regimul funcționează ca instrument de politică externă turcă, nu ca automatism juridic.

Reformulat ca ipoteză testabilă, paradoxul Montreux devine: dacă închiderea persistă, statele riverane aliate vor construi capacitate proprie de luptă contra minelor și de supraveghere, în locul dependenței de grupările permanente NATO. Observabilul care ar infirma ipoteza: absența unei inițiative regionale autonome după doi ani de închidere. Evidența merge în direcția opusă. Memorandumul trilateral România–Bulgaria–Turcia a fost semnat la 11 ianuarie 2024, grupul a devenit operațional la 1 iulie 2024 și a acumulat unsprezece activări până în iulie 2026, cu comandă rotativă la șase luni. Ipoteza trece testul de admisibilitate.

Concluzia teoretică depășește cazul. În doctrina grotiană⁹, securitatea decurge din libertatea mărilor¹⁰; mare liberum garantează accesul, iar accesul garantează prosperitatea. În Marea Neagră, ordinea a fost menținută prin opusul acestui principiu, reluând, de fapt, termenii dezbaterii dintre Grotius și contemporanul său Selden: bazinele închise, cu un singur administrator al accesului, au urmat istoric mai degrabă logica lui Selden (*mare clausum*) decât pe cea a lui Grotius (*mare liberum*). Închiderea a produs stabilitate, deschiderea ar fi produs escaladare. Bazinul funcționează astfel ca un contraexemplu regional la paradigma liberală a securității maritime. Teoria regimurilor internaționale a lui Krasner¹¹ explică situația mai bine decât teoria bunurilor publice globale, fiindcă regimul explică rezultatul observat prin distribuția puterii de decizie între actori determinați — aici, un singur stat administrator —, nu prin proprietățile abstracte ale bunului însuși, pe care teoria bunurilor publice globale le tratează, de regulă, ca fiind constante indiferent de arhitectura instituțională.

⁸Carnegie Endowment for International Peace (2026). Managing Montreux: Turkey and the Russia-Ukraine War in the Black Sea. Washington, iulie 2026. Disponibil la: <https://carnegieendowment.org/research/2026/07/managing-montreux-turkey-and-the-russia-ukraine-war-in-the-black-sea>

⁹Doctrina grotiană, inițiată de umanistul olandez Hugo Grotius în secolul al XVII-lea, reprezintă fundamentul dreptului internațional modern. Aceasta a desprins normele juridice dintre state de teologia strictă, bazându-le pe rațiunea umană și pe conceptul de drept natural.

¹⁰Grotius, H. (1609). *Mare Liberum*. Leiden: Elzevir. Pentru teza contrară, Selden, J. (1635). *Mare Clausum*. Londra.

¹¹Krasner, S. D. (ed.) (1983). *International Regimes*. Ithaca: Cornell University Press.

5. Dilema securității într-un bazin închis: o corecție empirică

Herz și Jervis¹² au arătat că măsurile defensive ale unui stat reduc securitatea altuia atunci când armele ofensive și cele defensive nu se disting și când ofensiva are avantaj. Documentul analizat aplică modelul la Marea Neagră și conchide că militarizarea Crimeei anulează automat securitatea Ucrainei, României și Bulgariei, fiindcă sistemele de interdicție acoperă aproape întreaga suprafață și nu există adâncime strategică pentru retragere.

Prima parte a raționamentului rezistă. Raza sistemelor de coastă și a apărării antiaeriene depășește lățimea utilă a bazinului, ceea ce elimină distincția dintre postura defensivă și amenințarea ofensivă. Transparența operațională, pe care Jervis o considera un factor de atenuare, produce aici efectul invers: fiecare mișcare devine vizibilă în timp real, iar timpul de reacție scade sub pragul deliberării politice. Vizibilitatea reciprocă nu liniștește, ci accelerează.

A doua parte a raționamentului nu rezistă. Ipoteza implicită, potrivit căreia masa navală se convertește în control maritim, a fost infirmată între 2022 și 2025. Ucraina, lipsită de flotă de suprafață, a impus Flotei Ruse a Mării Negre relocarea principalelor active de la Sevastopol spre Novorossiisk, folosind rachete de coastă și vehicule de suprafață fără echipaj. Raportul cost–eficacitate favorizează masiv partea care neagă folosința mării, nu partea care încearcă să o controleze.¹³ Într-un bazin îngust și dens supravegheat, avantajul aparține interdicției, nu proiecției.

Corecția are o consecință incomodă pentru România. Interesul strategic al Bucureștiului nu este negarea folosinței mării, ci folosința ei asigurată: tranzitul prin Constanța, exportul de gaze din perimetrul Neptun Deep, cablurile de date. Mijloacele ieftine și eficiente disponibile în bazin servesc obiectivul opus celui pe care România îl urmărește. Aceasta este dilema reală a planificatorului român: instrumentele dominante ale mediului favorizează interdicția, în timp ce economia națională cere control. Rezolvarea nu stă în achiziția de nave de linie, ci în combinarea supravegherii persistente cu capacitatea de a contesta interdicția adversarului în ferestre de timp limitate, în jurul unor obiective punctuale.

6. Infrastructura invizibilă și problema atribuirii

Al treilea scenariu vizează conductele, cablurile și platformele de pe fundul mării. Aici, analiza identifică problema: apărarea unor mii de kilometri de infrastructură liniară este imposibilă prin prezență fizică, iar atribuirea unui sabotaj rămâne dificilă. Adăugăm două precizări care schimbă concluzia.

Prima privește dreptul. Zona gri nu este un accident al practicii, ci o consecință a arhitecturii juridice. Convenția din 1982 recunoaște statului riveran drepturi suverane asupra resurselor din zona economică exclusivă, dar păstrează pentru celelalte state libertatea de a poza cabluri și conducte și

¹²Herz, J. H. (1950). Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World Politics*, 2(2), pp. 157–180; Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 30(2), pp. 167–214.

¹³Pentru estimări ale raportului cost–eficacitate: Euromaidan Press (2025). *Ukraine's \$50,000 naval drones are hunting Russia's Black Sea fleet — and winning*, 24 decembrie 2025; Newsweek (2025). *Ukraine's Sea Drones Have Inflicted \$500M in Damage on Russian Fleet: Kyiv*. Cifrele exacte diferă între surse și ar trebui confruntate cu estimările proprii ale autorilor, dacă acestea există.

rezervă jurisdicția penală, în principiu, statului de pavilion.¹⁴ Un stat riveran care constată ruperea unui cablu în zona sa economică exclusivă de către o navă străină nu dispune automat de temeiul juridic pentru urmărire penală. Sabotajul submarin exploatează o lacună scrisă în textul dreptului mării, nu doar o insuficiență a mijloacelor navale.¹⁵

A doua privește sursa ambiguității. Modelul standard, construit după explozia conductelor Nord Stream din septembrie 2022 și după seria de incidente cu cabluri din Marea Baltică, presupune un adversar care își disimulează deliberat autorul. NATO a răspuns instituțional prin celula de coordonare pentru infrastructura critică submarină, prin centrul maritim specializat de la comandamentul aliat de la Northwood și, din ianuarie 2025, prin activitatea Baltic Sentry.¹⁶ Toate aceste mecanisme presupun un adversar identificabil în cele din urmă.

Incidentul din 5 iunie 2026 din Portul Constanța arată că premisa este incompletă. La ora 06:20, Agenția Română de Salvare a Vieții Omenești pe Mare a semnalat un obiect plutitor în Dana 78. În jurul orei 09:54, Forțele Navale ale Ucrainei au anunțat partea română că pierduseră, cu o zi înainte, comunicațiile cu patru vehicule navale fără echipaj de tip Sargan-3000, la circa 250 de kilometri de țărmul românesc, în apropierea Sevastopolului, și că nu mai puteau anula secvența de autodetonare. La 10:27, drona a explodat, fără victime. Celelalte trei s-au autodetonat pe mare. Autoritățile au evacuat peste o mie de persoane de pe plajele litoralului; potrivit precizărilor ulterioare ale asociațiilor din turism, evacuarea nu a vizat și unitățile de cazare din stațiuni.¹⁷ Kievul a atribuit devierea bruiajului electronic rusesc.¹⁸

Cazul are trei implicații analitice. Întâi, ambiguitatea atribuirii are surse structurale, nu doar adversariale: un sistem autonom al unui partener, deconectat de operatorul său și programat să se autodistrugă, produce un eveniment fără autor operațional, indiferent de intenția inițială. Apoi, o doctrină de răspuns construită pe secvența consultare, atribuire tehnică, declasificare și sancțiune nu are obiect atunci când autorul se declară singur și îl imputăm, ca în declarația responsabilei europene

¹⁴Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (1982), art. 56 (drepturi suverane în zona economică exclusivă), art. 58 și 79 (libertatea de a poza cabluri și conducte submarine) și art. 113 (competența statului de pavilion în cazul ruperii cablurilor submarine).

¹⁵*Conf. univ. dr. Cristina Elena POPA TACHE* - Frontierele de reglementare ale Mării Negre prin cartografia dreptului Uniunii Europene și a dreptului internațional. Studiu de caz: Strategia de securitate maritimă a României. Revista Universul Juridic - <https://www.universuljuridic.ro/frontierele-de-reglementare-ale-marii-negre-prin-cartografia-dreptului-uniunii-europene-si-a-dreptului-international-un-studiu-de-caz-strategia-de-securitate-maritima-a-romaniei-unde-cand-si-cum/>

¹⁶NATO Allied Maritime Command (2025). Baltic Sentry: safeguarding Critical Undersea Infrastructure. Northwood, ianuarie 2025. Disponibil la: <https://mc.nato.int/media-centre/news/2025/nato-baltic-sentry-steps-up-patrols-in-the-baltic-sea-to-safeguard-critical-undersea-infrastructure>

¹⁷Pentru cronologia și amploarea evacuării: Europa FM (2026). Peste 1000 de oameni au fost evacuați de pe plajele litoralului după explozia dronei maritime în Portul Constanța, 5 iunie 2026; Adevărul (2026). Patronatele din turism, după incidentul cu drona care a explodat în Portul Constanța: „Nu există evacuări de turiști din hoteluri”, iunie 2026.

¹⁸Ministerul Apărării Naționale (2026). Comunicat privind răspunsul părții ucrainene la solicitările formulate în legătură cu incidentul din 5 iunie 2026 din Portul Constanța, iulie 2026. Pentru cronologia orară a incidentului, coroborată de relatări de presă contemporane, v. Maritime Executive (2026), RO Times (2026) și Washington Post (5 iunie 2026); aceste surse indică ora 10:27 pentru momentul exploziei.

pentru afaceri externe¹⁹, unei terțe părți prin lanțul causal al bruiajului. În fine, apărarea utilă a fost fizică și derizorie: singurul obstacol care a oprit vehiculul a fost un baraj antipoluare, iar radarele portuare nu detectaseră o ambarcațiune de cinci metri și jumătate cu semnătură redusă.

Concluzia pe care o extragem contrazice accentul documentului analizat. Pentru un stat aflat în situația României, prioritatea nu este perfecționarea capacității de atribuire, ci construirea unui răspuns indexat pe efect: acoperire senzorială la intrarea în porturi, bariere fizice antivehicul, canale tehnice permanente de notificare cu marinele vecine și proceduri de programare a zonelor de autodistrugere în afara ariilor de interes național. Cererile formulate public de Ministerul Apărării Naționale după incident corespund exact acestei logici, ceea ce sugerează că practica a precedat teoria.

7. România între Constanța și Neptun Deep

7.1. Paradoxul țintei unice, reevaluat

Documentul analizat susține că aglomerarea funcțiilor militare, comerciale și energetice în portul Constanța creează o vulnerabilitate majoră, fiindcă un singur atac hibrid sau cibernetic ar paraliza simultan economia României și rutele de aprovizionare ale Ucrainei și Republicii Moldova. Argumentul are un defect de logică. Concentrarea generează și economii de apărare: un perimetru unic se acoperă senzorial și fizic mai ieftin decât zece perimetre dispersate. Vulnerabilitatea nu decurge din geografie, ci din nivelul investiției în detecție. Compromisul trebuie totuși recunoscut: concentrarea reduce costul mediu de apărare, dar crește coada de risc — o breșă reușită într-un perimetru unic are un impact potențial mai mare decât o breșă echivalentă într-un sistem dispersat. Alegerea corectă nu este între concentrare și dispersie, ci privește nivelul de investiție necesar pentru a menține joasă probabilitatea unei breșe reușite în perimetrul concentrat.

Evenimentul din 5 iunie 2026 confirmă această reformulare. Portul nu a fost avariat de concentrarea funcțiilor, ci de absența unor mijloace elementare: bariere antidrone la gura portului, senzori acustici, detecție optică a ambarcațiunilor mici. Patru ore au trecut între semnalarea obiectului și explozie. Diagnosticul corect nu privește dispunerea infrastructurii, ci arhitectura conștientizării situaționale maritime și integrarea sistemului național de supraveghere cu mecanismele aliate.

7.2. Neptun Deep și deplasarea perimetrului de securitate

Perimetrul Neptun Deep, dezvoltat în parteneriat egal de OMV Petrom și Romgaz, cu o investiție de aproximativ patru miliarde de euro și rezerve estimate la o sută de miliarde de metri cubi, mută frontul de securitate al României la circa o sută șaizeci de kilometri în larg. Conducța de legătură spre stația de la Tuzla, instalarea platformei de producție și echiparea subacvatică s-au desfășurat pe parcursul anului 2026, cu primele livrări anunțate pentru 2027 și un platou de producție de circa opt miliarde de metri cubi anual.

Consecința doctrinară este directă. Marina Militară Română a fost concepută pentru apărarea litoralului. Protejarea unui obiectiv fix aflat în adâncul zonei economice exclusive cere altceva: supraveghere subacvatică permanentă, senzori pe fundul mării, vehicule autonome de inspecție,

¹⁹Informat.ro (2026). The explosion of a drone in the port of Constanța highlights the expansion of the Russian war in the EU, says Kaja Kallas, 5 iunie 2026.

avioane de patrulare maritimă și un centru de fuziune a datelor care să integreze informația comercială de trafic cu cea militară. Descurajarea, în acest caz, nu se măsoară în tonaj, ci în probabilitatea ca un act ostil să fie observat înainte de producere.²⁰

Riscul principal nu este bombardarea platformelor. Este creșterea primei de asigurare până la pragul la care exploatarea devine neeconomică. Un adversar poate obține acest efect fără să tragă, prin apropieri repetate ale unor nave de cercetare, prin prezența unor drone maritime neidentificate în perimetru sau prin incidente ambigue. Descurajarea trebuie deci calibrată pe piața asigurărilor, nu doar pe raportul de forțe, ceea ce presupune ca statul român să fie pregătit să ofere garanții publice de risc politic pentru operațiunile offshore.

7.3. Acțiune colectivă fără hegemon: Hardin contra Ostrom

Documentul analizat formulează întrebarea centrală în termenii lui Hardin²¹: dacă marea aparține tuturor și nimănui, pot statele coopera pentru un bun comun fără a fi constrânse de un guvern mondial? Formulată astfel, întrebarea conține deja răspunsul pesimist, fiindcă modelul lui Hardin presupune actori izolați, incapabili să comunice și să sancționeze. Ostrom²² a arătat empiric că grupurile care exploatează resurse comune construiesc frecvent instituții proprii de guvernare, atunci când frontierele resursei sunt clare, regulile sunt congruente cu condițiile locale, participanții decid împreună asupra regulilor, monitorizarea este reciprocă și sancțiunile sunt gradate.

Grupul operativ pentru combaterea minelor marine din Marea Neagră satisface aceste condiții. Frontierele sunt definite prin zonele economice exclusive ale celor trei state. Regulile au fost negociate direct, prin memorandumul din 11 ianuarie 2024. Decizia colectivă se exercită prin comandă rotativă la șase luni. Monitorizarea se realizează prin activări succesive, unsprezece până în iulie 2026.²³ La 8 iulie 2026, în marja summitului NATO de la Ankara, miniștrii apărării din România, Bulgaria și Turcia au semnat amendamentul care extinde mandatul grupului de la neutralizarea minelor derivate la protecția infrastructurii critice submarine.

Acest amendament oferă un sprijin empiric important tezei a patra, deși dintr-un singur caz observat: trei state cu istorii strategice divergente, dintre care unul menține relații economice substanțiale cu Federația Rusă, au creat și apoi au extins o instituție de securitate regională fără constrângere hegemonică și fără decizie centralizată a Alianței. Modelul lui Hardin nu descrie acest rezultat. Modelul lui Ostrom oferă o explicație mai consecventă cu evidența disponibilă.

Aplicăm aici același test de admisibilitate cerut scenariilor din secțiunile 3–6. Antecedentul este clar: absența unui hegemon regional sau a unui guvern mondial care să impună cooperarea. Cazul analog

²⁰Pentru distincția dintre forța folosită și forța rezervată ca amenințare, v. Schelling, T. C. (1966). *Arms and Influence*. New Haven: Yale University Press.

²¹Hardin, G. (1968). *The Tragedy of the Commons*. *Science*, 162(3859), pp. 1243–1248.

²²Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.

²³Ministerul Apărării Naționale (2026). *Romania, Bulgaria and Türkiye expand the MCM Black Sea TG Missions*, comunicatul nr. 138 din 8 iulie 2026. Disponibil la: https://english.mapn.ro/cpresa/6813_Romania,-Bulgaria-and-T%C3%BCrkiye-expand-the-MCM-Black-Sea-TG-Missions — pentru confirmarea celei de-a unsprezecea activări, desfășurată la 22–23 iulie 2026, v. și anunțul Ministerului turc al Apărării Naționale.

este chiar precedentul propriu al grupului, în faza inițială de combatere a minelor (2024). Observabilul care ar infirma interpretarea ostromiană: dacă extinderea mandatului s-ar fi produs prin impunerea unilaterală a unui singur stat, fără negociere directă și fără monitorizare reciprocă între cei trei parteneri, sau dacă cooperarea ar fi încetat imediat ce presiunea aliată externă s-ar fi retras. Nu putem exclude complet o explicație rivală — cooperare motivată de solidaritate de alianță și de percepția unei amenințări comune, fără a necesita condițiile instituționale descrise de Ostrom —, dar structura procesului decizional observată (negociere directă, comandă rotativă, monitorizare prin activări succesive) e mai greu de derivat exclusiv din solidaritatea de alianță, care nu impune, prin ea însăși, un asemenea format de guvernare comună. Rămâne o întrebare deschisă pentru cercetarea ulterioară, ideal testabilă printr-un al doilea caz.

Limitele constatării trebuie enunțate cu aceeași claritate. Grupul exclude Ucraina și Georgia, deci produce un bun de club, nu un regim al comunelor. Mandatul lui rămâne condiționat de aplicarea articolului 19 din Convenția de la Montreux și de calculul politic al Ankarei. Iar protecția infrastructurii critice cere resurse de un ordin de mărime superior celor angajate în combaterea minelor, ceea ce lasă deschisă întrebarea dacă instituția va supraviețui propriei extinderi de mandat.

8. Discuție: riscul confirmării narrative

Cele patru scenarii examinate au o proprietate comună. Fiecare este formulat astfel încât orice desfășurare ulterioară a evenimentelor să îl confirme. Dacă statele cooperează, scenariul tragediei comunelor a fost evitat prin conștientizarea riscului. Dacă nu cooperează, scenariul s-a împlinit. Dacă adversarul atacă infrastructura, vulnerabilitatea era reală. Dacă nu atacă, descurajarea a funcționat. Structura este imună la infirmare, iar imunitatea la infirmare este exact ceea ce separă retorica strategică de cercetare.

Aplicarea testului propus în secțiunea 2 produce un rezultat diferențiat. Scenariul Montreux trece, fiindcă generează predicția verificabilă a construirii de capacitate riverană autonomă. Scenariul dilemei securității trece parțial, după corectarea ipotezei privind conversia masei navale în control maritim, și devine testabil prin raportul cost–eficacitate al sistemelor de interdicție. Scenariul infrastructurii submarine trece, cu observații în rata incidentelor și în proporția atribuirilor reușite: ca prag minimal de infirmare, dacă, în următorii doi ani, majoritatea incidentelor înregistrate în bazin ar primi un autor operațional clar identificat — stat sau grup non-statal —, teza surselor structurale ale ambiguității ar trebui abandonată; menținerea unei proporții majoritare de incidente fără autor operațional clar susține teza actuală. Scenariul oceanului fără legi nu trece în nicio formulare, fiindcă antecedentul lui cere rescrierea simultană a tuturor variabilelor relevante.

Recomandăm, prin urmare, ca documentele de planificare a apărării care folosesc scenarii speculative să menționeze explicit, pentru fiecare scenariu, indicatorul a cărui evoluție l-ar infirma. Cerința pare formală. Ea împiedică transformarea unei intuiții plauzibile în premisă bugetară.

9. Concluzii

Reexaminarea a patru experimente de gândire privind securitatea maritimă în Marea Neagră produce cinci rezultate.

Întâi, ordinea maritimă nu previne perturbarea comerțului, ci îi distribuie costurile. Măsura corectă a securității maritime nu este volumul traficului, ci prima de risc și viteza cu care aceasta se transferă în prețuri.

Apoi, în bazinul Mării Negre securitatea a fost produsă prin restricționarea accesului, nu prin libertatea de navigație. Convenția de la Montreux nu distorsionează echilibrul regional, ci îl constituie, cu prețul concentrării deciziei într-un singur stat administrator.

În al treilea rând, avantajul structural în bazin aparține interdicției, nu controlului, ceea ce creează pentru România o tensiune între mijloacele eficiente disponibile și obiectivul economic al folosinței asigurate a mării.

În al patrulea rând, ambiguitatea atribuirii are surse structurale, demonstrate de incidentul din Portul Constanța din 5 iunie 2026, iar o doctrină de răspuns indexată pe autor rămâne inoperantă. Prioritatea revine măsurilor indexate pe efect.

În al cincilea rând, extinderea mandatului grupului trilateral la protecția infrastructurii critice submarine, semnată la 8 iulie 2026, arată că statele riverane aliate pot produce instituții de securitate fără hegemon, oferind sprijin empiric — dintr-un singur caz, dar structural greu de derivat din explicații rivale precum solidaritatea de alianță — modelului guvernantei policentrice, în limitele unui bun de club.

O agendă de cercetare rezonabilă ar cuprinde trei direcții: măsurarea cantitativă a transferului de risc dinspre bugetul public al apărării către piața asigurărilor maritime; evaluarea comparativă a arhitecturilor de conștientizare situațională maritimă din bazinele Mării Negre și Mării Baltice; și analiza juridică a temeiurilor prin care un stat riveran ar putea exercita jurisdicție asupra actelor ostile împotriva infrastructurii din zona sa economică exclusivă.

Bibliografie

Adevărul (2026). Patronatele din turism, după incidentul cu drona care a explodat în Portul Constanța: „Nu există evacuări de turiști din hoteluri”, iunie 2026.

Bueger, C., Edmunds, T. (2017). Beyond seablindness: a new agenda for maritime security studies. *International Affairs*, 93(6), 1293–1311.

Carnegie Endowment for International Peace (2026). Managing Montreux: Turkey and the Russia-Ukraine War in the Black Sea. Washington, iulie 2026.
<https://carnegieendowment.org/research/2026/07/managing-montreux-turkey-and-the-russia-ukraine-war-in-the-black-sea>

Convenția de la Montreux privind regimul Strâmtoarelor (1936). Montreux, 20 iulie 1936.

Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (1982). Montego Bay, 10 decembrie 1982.

Euromaidan Press (2025). Ukraine's \$50,000 naval drones are hunting Russia's Black Sea fleet — and winning, 24 decembrie 2025.

- Europa FM (2026). Peste 1000 de oameni au fost evacuați de pe plajele litoralului după explozia dronei maritime în Portul Constanța, 5 iunie 2026.
- Fearon, J. D. (1991). Counterfactuals and Hypothesis Testing in Political Science. *World Politics*, 43(2), 169–195.
- Grotius, H. (1609). *Mare Liberum*. Leiden: Elzevir.
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), 1243–1248.
- Herz, J. H. (1950). Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World Politics*, 2(2), 157–180.
- Informat.ro (2026). The explosion of a drone in the port of Constanța highlights the expansion of the Russian war in the EU, says Kaja Kallas, 5 iunie 2026.
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 30(2), 167–214.
- Krasner, S. D. (ed.) (1983). *International Regimes*. Ithaca: Cornell University Press.
- Maritime Executive (2026). Mystery Surrounds Drone Explosion in Port of Constanta, 5 iunie 2026.
- Ministerul Apărării Naționale (2026). Comunicat privind extinderea misiunilor Grupului operativ pentru combaterea minelor marine din Marea Neagră, comunicatul nr. 138 din 8 iulie 2026. https://english.mapn.ro/cpresa/6813_Romania,-Bulgaria-and-T%C3%BCrkiye-expand-the-MCM-Black-Sea-TG-Missions
- Ministerul Apărării Naționale (2026). Comunicat privind răspunsul părții ucrainene la solicitările formulate în legătură cu incidentul din 5 iunie 2026 din Portul Constanța, iulie 2026.
- NATO Allied Maritime Command (2025). Baltic Sentry: safeguarding Critical Undersea Infrastructure. Northwood, ianuarie 2025. <https://mc.nato.int/media-centre/news/2025/nato-baltic-sentry-steps-up-patrols-in-the-baltic-sea-to-safeguard-critical-undersea-infrastructure>
- Newsweek (2025). Ukraine's Sea Drones Have Inflicted \$500M in Damage on Russian Fleet: Kyiv.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- RO Times (2026). Ukrainian Naval Drone That Exploded in Constanța Port Identified as Sargan-3000 Model, 9 iunie 2026.
- Romania Insider (2026). First gas from Black Sea's Neptun Deep project expected in 2027, minister says, ianuarie 2026.
- Schelling, T. C. (1966). *Arms and Influence*. New Haven: Yale University Press.
- Selden, J. (1635). *Mare Clausum*. Londra.
- Tetlock, P. E., Belkin, A. (eds.) (1996). *Counterfactual Thought Experiments in World Politics*. Princeton: Princeton University Press.

Washington Post (2026). A Ukrainian maritime drone explodes at a Romanian Black Sea port. No injuries reported, 5 iunie 2026.

Weber, M. (1906). Kritische Studien auf dem Gebiet der kulturwissenschaftlichen Logik. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, 22.

Conf. univ. dr. Cristina Elena POPA TACHE - Frontierele de reglementare ale Mării Negre prin cartografia dreptului Uniunii Europene și a dreptului internațional. Studiu de caz: Strategia de securitate maritimă a României. Revista Universul Juridic. - <https://www.universuljuridic.ro/frontierele-de-reglementare-ale-marii-negre-prin-cartografia-dreptului-uniunii-europene-si-a-dreptului-international-un-studiu-de-caz-strategia-de-securitate-maritima-a-romaniei-unde-cand-si-cum/>
